

ENGLESKI APELACIONI SUD

Presuda od 24. V 1979.

Vijeće: Lord Denning, M.R., L.J. Lawton, L.J. Cumming-Bruce

Brodovi "Genie", "Angelic Wings" i "Pythia"

Privremene naredbe nad imovinom tuženog u Engleskoj - Imovina postoji i onda ako je bankovni račun tuženog pasivan - Privremena naredba će se izdati ako tužitelj daje potpun prikaz odlučnih okolnosti sucu, zatim ako navede sve relevantne okolnosti ali i prigovore tuženoga, ako učini vjerojatnim da postoji imovina tuženoga kao i kada navede razloge zbog kojih misli da postoji rizik da će imovina biti uklonjena u inozemstvo, i konačno ako je sa svoje strane spreman pružiti sigurnost za štetu koja bi mogla nastati tuženome izdanjem privremene naredbe

Tri tužitelja predložila su engleskom Prvostepenom sudu izdavanje privremenih naredaba (tzv. "Marewa" injunctions) protiv jednog te istog naručitelja u brodarskim ugovorima na vrijeme triju brodova. Prvi od tih slučajeva, "Genie", odnosio se na dug od 91.037,25 amer. dolara koji su brodovlasnici liberijanskog broda tražili od naručitelja broda; drugi "Angelic Wings", odnosio se na utvrđeni dug brodovlasniku za povredu obveze da se brodu omogući siguran vez u luci u iznosu od amer. dolara 170.000.- i konačno treći slučaj odnosio se na brod "Pythia" i za dug brodovlasniku s naslova troškova za iskrcaj tereta s broda koji je bio u sudaru. Brodovlasnici su u ta tri slučaja bile razne osobe, ali je naručitelj u sva tri brodarska ugovora na vrijeme bio isti i to Unimarine S.A, panamska korporacija. Ugovori su predviđali nadležnost engleske Arbitraže odnosno suda, pa su suci polazili s gledišta da se htjela i primjena engleskog prava. Prvostepeni sudac je izdao zabranu raspolaganja s tekućim računom koji je tužena tvrtka imala kod engleske banke, podružnice luksemburške banke, a obrazložio je to time da se radi o inozemnoj tvrtki pa da je uslijed toga prisutna opasnost da se engleske presude neće moći izvršiti ukoliko se dužnikova imovina iznese iz zemlje. Tuženi nisu podnijeli nikakvih drugih dokaza osim zaprijetnog iskaza predstavnika banke da je u tom času (27.IV 1979) njihov bankovni račun pasivan, pa su odatle izvodili da tužena nema imovine u Engleskoj i da stoga ne može biti izdana privremena naredba tipa "Marewa".

Apelacioni sud je jednoglasno odbio žalbu tužene tvrtke i odbio ovlaštenje za pravni lijek na Kuću lordova iz slijedećih bitnih razloga:

Sva tri člana vijeća istakla su da ovakva privremena mjera kao što je ova odgovara institutu privremenih naredaba (zapravo ovrhe do osiguranja ili francuski: "saisie conservatoire") u kontinentalnim pravima a koju poznaju i druge jurisdikcije common lawa. Istaklo se i to da je institut takvih privremenih naredaba bio u ranije doba poznat i lokalnim sudovima u engleskim lukama. Ističu stoga da su i odredbe čl.25. Zakona o sudbenosti od 1873. i od 1925. izričito pružile mogućnost za izdavanje takvih odredaba koja je od slučaja "Marewa" dalje postala uobičajena pa ih se mjesečno izdaje oko 20. Obično se, tako kaže prvostepeni sudac Mustill, ne ulažu žalbe jer je jeftinije producirati bankovno jamčevno pismo nego se parničiti. Lord Denning M.R. u svom votumu izričito podvlači, a s time se slažu i oba druga suca, da je prvostepeni sudac malo preširoko zahvatio uvjete za izdavanje takve privremene naredbe, pa smatra da se to ne bi moglo učiniti uvijek kada je dužnik u inozemstvu a ima imovine u Engleskoj i kada je ugovorena engleska arbitraža. Međutim u konkretnom slučaju je tijekom žalbenog postupka postalo jasno da takvi razlozi postoje, jer inozemna tvrtka s imovinom u Engleskoj je panamska tvrtka koja nije dužna javno polagati račune, pa se tako ne zna u kakvoj je imovinskoj situaciji. Po sebi bi se stranim tvrtkama znatne reputacije trebalo vrlo oprezno nametati takve mjere, ali u ovom slučaju nijedan od službenika niti organa pravne osobe nije pod prisegom ništa utvrdio o njenom stanju i osim tog računa u banci ni za kakvu, nije se doznalo, drugu imovinu. Istina, ta tvrtka je naručitelj u vrlo velikom broju brodova u dugoročnim brodarskim ugovorima na vrijeme, ali to može biti velika imovina i isto tako i velika pasiva za tu tvrtku. S obzirom na izreke sudaca u slučaju "Siskina" Lord Denning M.R. uzima da je sigurno da Prvostepeni sud i Apelacioni sud imaju sudbenost da donose rješenja kao što je to u ovom slučaju. Naime u slučaju "Siskina" je Kuća lordova stala na stajalište da u svrhu da se uzmogne izdati privremena naredba mora postojati tužbeni zahtjev s izvjesnim temeljem a koji je već podnešen ili se upravo podnosi sudu u Engleskoj ili se ostvaruje ili namjerava ostvariti putem arbitraže u Engleskoj. U slučaju "Siskina" teretnice su sadržavale uglavak o sudbenosti suda u Genovi, a na teretu je bio na Cipru u toku postupak in rem. Prema tome je otpadala engleska podsudnost. Lord

Hailsham of St. Marylebone je izričito naglasio da će morati drukčije suditi, naime modificirati načelo iz "Marewa" (1975) kada se bude radilo o tuženome koji se nalazi u Engleskoj ("English-based defendant"). To se pokazalo u slučaju Chartered Bank v. Daklouché (1979) u kojem se radilo o osobi koja je iz Abu Dhabia došla u Englesku i tu kupila nekretninu, ali je još ostala dužna određenu svotu i koja je imala polog od 70.000.- funti u banci, pa je "Marewa" mjera primijenjena na tu svotu iako je tužena boravila u tom času u Engleskoj pa joj je u Engleskoj i uručena tužba. U slučaju "Pertamina" (1977) je sam Lord Denning M.R. istakao da takvu mjeru treba izdati i onda ako je tuženi u mogućnosti da pruži sigurnost ukoliko je "pravo i shodno da se izda privremena naredba tako da se učini da on tako i postupi". Na kraju Lord Denning daje smjernice ("guidelines") kojih bi se trebalo držati, a da ne bi bilo zloupotreba kod postizavanja privremenih mjera. Te smjernice su: 1) Tužitelj mora iznijeti potpuno i iskreno sav materijal za koji on zna i o kojemu sudac mora biti obaviješten (The "Assos") (1979); 2) Tužitelj mora pružiti pojediniosti o svom zahtjevu protiv tuženoga i njegov iznos, kao i prigovore tuženoga protiv tog zahtjeva; 3) Tužitelj mora pružiti neke razloge za to da vjeruje da tuženi ima imovine u Engleskoj. Previsok standard je postavljen u neobjavljenom slučaju "MBPXL Corporation v. Intercontinental Banking Corporation" (1975), jer u najvećem broju slučajeva tužitelj neće moći znati kolika je imovina tuženoga. Dovoljno je da on znade za njegov bankovni račun u Engleskoj i to bez obzira na to da li je taj račun pasivan ili aktivan; 4) Tužitelj mora navesti neke razloge za svoju tvrdnju da postoji rizik da se imovina ukloni u inozemstvo. Sama činjenica da je tuženi u inozemstvu nedostaje za to. Nitko naime ne želi da ugledne tvrtke progoni samo zato što su ugovorile englesku arbitražu u Londonu. Medjutim kada se radi o tvrtkama koje ne polažu javne račune i kada nitko ne zna kakvu imovinu one imaju, onda se upravo pojavljuje potreba za takvim mjerama; 5) Tužitelj dakako mora pružiti sigurnost za štetu, koja bi od njegove mjere nastala, na prikladan način.

Suci su konstatairali da se u prvostepenom postupku nije dovoljno uzelo u obzir sve te momente, ali se tijekom žalbenog postupka pokazalo da oni postoje. Uostalom suci Trgovačkog suda ("Commercial Court") sami po sebi bolje od drugih, pa i samih poslovnih ljudi, vide gdje postoje rizici izbjegavanja plaćanja, ali je ipak potrebno da se činjenice utvrde, kako se konačno i u ovom slučaju uspjelo učiniti.

Posebno je istaknuto da je zapravo konstrukcija tužene inozemne tvrtke takva da izaziva takve mjere, a isto tako da nije vidljivo da bi tužena mogla imati štete od tih privremenih naredaba.

(LLR 1979,2, str.134)

E.P.

### Privremene naredbe u engleskom pravu

Presuda u slučaju "Marewa Compania Naviera S.A. v. International Bulkcarriers S.A." (dalje "Marewa") otvorila je mogućnost ostvarivanja privremenih naredaba u slučajevima u kojima se tuženi nalazi u inozemstvu, a u Engleskoj postoji njegova imovina. Lord Denning je u tom slučaju (23.VI 1975) iznio kako je presuda u slučaju Lister v. Stubbs (1390) - u kojoj su L.J. Cotton i L.J. Lindley smatrali da se nikakva ovrha do osiguranja, pa ni privremena naredba, ne može odobriti tako dugo dok nema presude (misli se prvostepene) - utjecala na suca Donaldsona u Prvostepenom sudu da odbije zahtjev za privremenom naredbom u slučaju Yusen Kaisha v. Karageorgis (1975), jer se smatrao vezanim spomenutom apelacionom rješidbom. Apelacioni sud je naprotiv izdao privremenu naredbu. Čl.25(8) Zakona o sudbenosti (Judicature Act) od 1875. međjutim kao i kasniji istovrsni zakoni uvijek daju sudu ovlaštenje da izda "mandamus" (tj. nalog za postupanje) ili "injunction" (nalog stranci) ili pak da imenuje "receiver"-a, tj. u našoj nomenklaturi sekvestra, ako to smatra pravednim i svrsishodnim ("just and convenient"). Dalje se spominje izreka Sir George Yessel M.R. u Beddow v. Beddow (1373) koji je smatrao da ima najšire ovlasti da postupa prema toj odredbi kadgod smatra to pravičnim ili ispravnim ("just or right to do so"). Međjutim kada nema nikakvog zahtjeva koji bi bio utemeljen na common lawu ili na equityu, sud neće izdati ni privremene naredbe ni dopustiti ovrhu do osiguranja kako je to rečeno u North London Railway Co. v. Great Northern Railway Co. (1383). Zanimljivo je istaći da je privremena naredba ("injunction") odobrena po Prvostepenom sudu (sudac Donaldson) samo do 17 sati 23.VI 1975, pa je tako Apelacioni sud bio prisiljen raspraviti predmet u jednom danu. Sudac Roskill se ogradio od samog načela, ali je u konkretnom slučaju smatrao da je mjera opravdana stoga, što bi inače prijetila opasnost da bi

brod morao dalje ploviti bez naplate (spor je bio o neisplati o dospijeću vozarine u brodarskom ugovoru na vrijeme). In concreto su apelacioni suci smatrali da je opravdano osiguranje da gotovina koju stranka ima u Engleskoj neće izaći iz Engleske. Slučaj "Marewa" nije išao na Kuću lordova.

Druga rješidba po redu je bila ona u slučaju Rasu Maritima S.A. v. Pertamina (dalje Pertamina) u kojem je apelaciona presuda izrečena 9.V 1977. (LLR 1977,2,397), a u kojoj su i prvostepeni sudac (Kerr) i Apelacioni sud (Lord Denning M.R. i L.J. Orr) odbili izdanje tražene privremene naredbe iz razloga što zahtjev tužitelja (Rappaporta) koji stoji iza tvrtke Rasu Maritima S.A. izgleda neutemeljen, jer je predsjednik tužene indonežanske tvrtke (General Ibnu Sutowo) prema tvrdnji tužene prijevarno (in fraudem) preuzeo obveze koje su protiv svake trgovačke logike, a zatim i stoga što se ne radi o novcu niti novčanoj tražbini, nego o dijelovima strojeva za tvornicu u Indoneziji koji imaju vrijednosti samo za naručitelje i proizvođače (kao dijelovi strojeva amer. dolara 12,000.000.-, a kao materijal za staro željezo amer. dolara 300.000.-), ali su apelacioni suci ipak smatrali da je prvostepeni sudac išao predaleko kada je smatrao da se takva mjera ne može izreći u slučaju da se radi o tuženom koji stalno boravi u Engleskoj i da tužitelj mora imati dovoljno argumenata koji opravdavaju izdanje presude protiv tužene stranke i da tužena nije nastupila protudokazom prema čl.11. postupovnih propisa ("Rules of Court").

Treća rješidba u vezi s time je presuda Kuće lordova od 26.X 1977. u sporu Ibrahim Shanker & Co. and Others v. Distos Compania Naviera S.A. (The "Siskina")(LLR 1977,2,397)(dalje samo "Siskina"), a u kojoj zahtjev za izdanje privremene naredbe nije uspio. Naime brod "Siskina" je prevezio teret s kojim je i potonuo. Vlasnici tereta su zahtijevali primjenu privremene naredbe kojom bi se zabranilo osigurateljima da isplate osigurninu brodovlasniku, ali za englesku sudbenost nije postojao nijedan razlog. Ugovorena je bila među strankama nadležnost suda u Genovi (u Italiji), a o teretu je spor vođen u Cipru s obzirom na privilegij na teretu koji je kasnije zajedno s brodom potonuo. Lord Diplock je u svojem (vođućem - leading) votumu istakao da je naredba (injunction) tipa "Marewa" privremeno sredstvo koje se može upotrijebiti samo onda kada je pokrenut i spor zbog novčane tražbine iz duga ili iz naknade štete,

a u svrhu da se spriječi da presuda bude udarac u prazno (kaže "brutum fulmen"). U konkretnom slučaju sve pretpostavke manjkaju, nema naime nijedne tražbine za koju bi postojala nadležnost u Engleskoj, naprotiv postoji nadležnost u Italiji i možda u Cipru. Stoga je i privremena naredba otpala, to više što tužitelj nema nikakva prava na osigurninu i ne može ga istaći. Dok su se drugi članovi vijeća Kuće lordova suglasili s predsjedavajućim Lordom Diplockom, dotle je Lord Hailsham of St. Marylebone dodao nekoliko primjedaba. On je naime do pred tri godine (kaže) smatrao da mjera kao ona iz slučaja "Marewa" ne može biti valjana izdana, ali sada nalazi da ne bi bilo pravo da se takva mjera izdaje samo ako se radi o tuženom u inozemstvu. Osim toga on smatra da je "Marewa" do sada primijenjena samo u slučajevima s tzv. trgovačke liste, tj. slučajevima koji se raspravljaju pred "Commercial Court", a Lord Hailsham smatra da će to trebati proširiti na sve građanske slučajeve i da će stoga trebati ti principi biti i svrsishodno upotpunjeni. On drži da to mora učiniti ili zakonodavac ili tzv. Odbor za pravila postupka ("Rules Committee"), koji je na to ovlašten od zakonodavca, a da to ne bi trebali činiti suci u konkretnim slučajevima (kako to želi Lord Denning M.R.), tim više što je spomenuti Odbor sastavljen od Lorda kancelara, predstavnika svih dijelova Vrhovnog suda (tj. Prvostepenog suda - High Court, i Apelacionog suda - Court of Appeal), od zastupnika barristera i solícitora (ili kako sudac kaže "dviiju grana pravničke profesije") i od službenika ureda Lorda kancelara (zapravo na neki način ministarstva pravosudja). Posebno se ogradio od argumenta Lorda Denninga M.R. u Apelacionom sudu da takve mjere imaju sve države u Evropskoj zajednici pa ih i V. Britanija treba uvesti, jer on (Hailsham) smatra da to može zahtijevati samo uskladjene zakona, kako je to i predviđeno Rimskim ugovorom, ali ne i izravno djelovanje sudaca bez zakonodavne podloge. (Zanimljivo je tada, bivši Lord kancelar smatrao da pravo-stvarajuća uloga engleskih sudova danas više na tom području ne bi bila umjesna!)

Prema tome, u slučaju "Siskina" je u Kući lordova (LLR 1973, 1, 1) riješeno da se doduše ovaj tip privremenih naredaba može dopustiti, ali samo onda ako postoji sudbenost engleskog suda koja in concreto (kako je već u gore prikazanoj presudi navedeno) nije postojala. Medjutim, Apelacioni sud je sada postavio i načela unutar kojih se dopuštanje takvih mjera mora kretati. Očigledno je kod toga sud imao pred očima i to, da ta načela ne smiju biti preširoka,

jer bi to moglo obeshrabrati inozemne tvrtke od ugovaranja engleske podsudnosti ili londonskih arbitraža. Ipak načelo koje je Lord Denning postavio u navedenom slučaju "Pertamina" ide vrlo daleko, jer ono zapravo smatra da treba mjeru dopustiti kada će to dovesti do pružanja sigurnosti, ako je takvo pružanje poželjno.

Engleski sudovi su do nedavno ("Marewa" je iz 1975!) uspijevali da i bez takvih mjera, izvan pomorskog prava, provode sudske i arbitražne postupke. Medjutim zadnje decenije su umnožile sasvim fiktivne domicile trgovačkih tvrtki (Panama, Liechtenstein, Monaco, Andorra) i u skladu s time i primjenu takvog nadzora nad tim tvrtkama koji je sasvim iluzoran, napose ako se usporedi s nadzorom kakav se provodi u Engleskoj, prema odnosnim Companies Actima. Tako je otvoren put primjeni foruma imovine u engleskom postupovnom pravu, a pri čemu je vrijedno zapaziti da imovina postoji uvijek kada postoji bankovni tekući račun pa makar on bio pasivan. Naime suci kažu da kada račun prijedje u pasivu to znači da vjerojatno banka ima neke druge sigurnosti za takvo prekoračenje sa strane njenog klijenta i stoga smatraju da se još uvijek radi o imovini. Ipak, ugovorena inozemna podsudnost, kao u slučaju "Siskina", ili čak već pokrenuti postupak u inozemstvu (postupak in rem na teretu opet u slučaju "Siskina") su zapreka izdavanju privremene mjere u Engleskoj. Posljedice koje slijede iz takvog stanja stvari zapravo su za kontinentalne stranke sasvim normalne, jer se na osnovi propisa o ovrsi do osiguranja koji postoje u svim kontinentalnim pravima u njihovim zemljama i onako primjenjuju. Forum imovine nije tako općenito prihvaćen, ali s gledišta našeg prava i to nije ništa bitno novoga. U pomorskim stvarima se i onako i na našoj obali i u našem pomorstvu vrlo često ugovara engleska podsudnost ili londonska arbitraža, pa i stog naslova nije ovim razvojem za nas nastalo ništa novo. Na području pomorskog prava, iako na drugom temelju, dolazile su do primjene slične mjere i to s jedne strane postupcima in rem, a s druge strane privremenim mjerama zasnovanima na Međunarodnoj konvenciji o privremenom zaustavljanju brodova od 1952. koju je V. Britanija ratificirala 13. III 1959. (Jugoslavija 25. VII 1967).

Smije se pretpostaviti da će smjernice dane u ovoj presudi biti mjerodavne za daljnji postupak kod primjene instituta privremenih naredaba za koje je jedino ostalo otvoreno pitanje njihovih primjena na engleske domicilijate.

Kada kažemo da će u ovoj presudi postavljene smjernice biti odlučne za primjenu ovog instituta u budućnosti onda polazimo ne samo od toga da se radi o precedentu za takve slučajeve, nego i da će se suci u svakoj takvoj odluci u budućnosti morati osvrnuti na svaku od pet točaka navedenih u smjernicama. U našem slučaju su suci utvrdili da nema nikakve moguće štete tuženima od ove privremene naredbe, pa su na tome zasnovali svoje stajalište da ne treba tražiti nikakva jamstva za potencijalnu štetu. Zapravo ova presuda postavlja naprosto postupovne propise za buduće privremene naredbe pa je stoga od velikog značaja za privredu a ne samo za pomorstvo u svijetu uopće. Uostalom, kako već rekosmo, u zemljama i common lawa i onih rimskopravne tradicije ("civil law countries") su analogne odredbe oduvijek na snazi, na raznim temeljima, pa je zapravo najzanimljivije da je tek tako kasno englesko pravosuđe našlo put do tog instituta bez zahvata zakonodavca.

E.P.

#### ENGLESKI PRVOSTEPENI SUD

Presuda od 19,20. i 21.VII 1978.

Sudac: Brandon

The "Unique Mariner" (No 2)

Spašavanje na moru - Ugovor o spašavanju zaključen na Lloydovom standardnom tipu ugovora o spašavanju "nema uspjeha - nema nagrade" - Uskrata spašavateljima da izvrše ugovor i povjeravanje spašavanja drugom spašavatelju - Prava spašavatelja iz ugovora - Razlika između ugovornog i izvanugovornog spašavanja - Spašavatelj iz ugovora kojem je uskraćeno pravo daljnjeg spašavanja jedino ima pravo na naknadu štete zbog povrede ugovora o spašavanju - Polazna osnovica za izračunavanje visine štete je iznos nagrade za spašavanje koju bi spašavatelj ostvario u slučaju provedbe cijelog spašavanja - Za utvrđivanje spašavateljeve štete nije odlučna činjenica da vlasnici spašene imovine moraju platiti nagradu za spašavanje onom spašavatelju koji je u stvarnosti proveo potrebne radnje spašavanja kao i ovaj iznos

Dana 7. veljače 1977. godine brod "Unique Mariner" nasukao se 13 milja jugozapadno od Singapura u indonezijskim teritorijalnim vodama. Napori da se brod odsuče